

NEMZETKÖZI AGRÁRKERESKEDELEM-POLITIKA AZ EZREDFORDULÓN. A NEMZETI AGRÁRPOLITIKA LEHETŐSÉGEI

Zárójelentés

A kutatás első időszakában a fő feladat a Mezőgazdasági Megállapodás implementációjából adódó tapasztalatok összegzése, illetve a folyamatban lévő tárgyalások nyomon követése volt. A nemzetközi szakirodalomra támaszkodva áttekintettük, illetve rendszereztük, hogy milyen következményekkel járt a megállapodás alkalmazása a főbb résztvevők (EU, USA, Cairns-csoport, közép- és kelet-európai országok, fejlődő országok) agrárpolitikájára. Az eddigi tapasztalatok és a körvonalazódó megállapodás alapján megvizsgáltuk, hogy a nemzeti és közösségi (EU) agrárpolitikai célkitűzések és eszközök mennyiben tekinthetők WTO-kompatibilis megoldásoknak. (Bővebben ld. Elekes, 2007a, p. 182-200.; Elekes, 2007b.)

A 2006/2007-es kutatási évben a kutatás alapvetően a folyamatban lévő tárgyalások nyomon követésére koncentrált. Mélyrehatóan tanulmányoztuk a körvonalazódó megállapodás ismertté vált paramétereit. (Részletesen ld. Elekes, 2007, p. 200-206.) Megvizsgáltuk, hogy a lehetséges kötelezettségek milyen hatással lehetnek a hazai agrárpolitikát immár egyértelműen meghatározó Közös Agrárpolitikára (KAP). Alapvetően a következő kérdésekre kerestük a választ: 1. A KAP legújabb reformintézkedései mennyiben állnak összhangban a várható kötelezettségekkel; 2. Milyen további változásokat tehetnek szükségessé az új WTO kötelezettségek. (Részletesebben ld. Elekes, 2007, p. 206-208.; Vásáry, 2006; Elekes – Halmai, 2008)

Kutatásaink során kiemelt figyelmet fordítottunk az úgynevezett nem kereskedelmi szempontokra (élelmiszerbiztonság, földrajzi eredet megjelölés stb.) is. A hagyományos kereskedelempolitikai eszközök szerepének csökkenésével ugyanis egyre inkább előtérbe kerülnek a protekcionizmus rejtett formái. E területre a legutóbbi időkig nem igazán volt jellemző a közgazdaságtani megközelítés, holott egyértelműen hatással vannak a nemzetközi kereskedelemre. Mint azt az eredményeinket összegző cikkünkben is jeleztük, az ilyen típusú intézkedések számos nemzetközi kereskedelmi konfliktus forrását képezhetik. (Részletesen ld. Elekes – Halmai – Uzonyi, 2007.)

2007/2008-ban a kutatás középpontjában a munkaterv 3. pontja állt: a nemzetközi agrárkereskedelempolitikai trendek adaptációja, a WTO-kompatibilis megoldások feltárása.

A nemzetközi agrárkereskedelmet torzító tényezők leépítése tovább folytatódik. Noha a 2001-től folytatott WTO-tárgyalások (Doha-forduló) átmenetileg megtorpantak, a megállapodás körvonalai láthatóak. A nemzetközi agrárkereskedelem minden szabályozás nélküli teljes liberalizálása nem valószínű, a korábbi torzítások leépítése azonban önmagában is jelentős mértékben mozdíthatja elő a nemzetközi kereskedelmet és a működőtőke-befektetést. A liberalizációs irányzatok előrehaladása tovább bővíti a nemzetközi agrárkereskedelmet, fokozza a nemzetközi piaci versenyt és a nemzetközi versenyképesség növelésének igényét az agrárpiaci szereplők számára.

Elkerülhetetlen a piacorientáltabb agrárpolitika irányába történő elmozdulás. Külső és belső tényezők egyaránt rávilágítottak, hogy a Közös Agrárpolitika a jelenlegi formájában nem fenntartható. A jövőbeli reform kulcsfontosságú tényezője a következetes és teljes szétválasztás. A teljes szétválasztás szerkezeti szempontból elválasztja a közvetlen támogatásokat a termeléstől. Annak rendszerében – eltérően a 2003. évi döntéseken alapuló konstrukciótól – nem lehetséges részleges összekapcsolás. Ugyanakkor a különböző mennyiségi korlátozások, így a területpihentetési kötelezettség is teljes

egészében megszűnnek. A rendszer alapvető szabályai az egész Közösségben azonosak.

Meghatározó jelentőségű a piaci reformok elmélyítése is:

- az intézményi árak a tartósan előre jelezhető világpiaci árak szintjére csökkenhetnek;
- az intervenció megszűnik;
- a külső védelem csökken, de továbbra is érvényesül a közösségi preferencia;
- az új tagországokban széles körű agrárpiac-fejlesztési programok valósulhatnak meg (a nemzeti forrásokon kívül a KAP támogatásaival is), amelyek a piaci transzparencia és a mezőgazdasági alkuerő növelését célozzák.

E feltételek között a piaci koordináció szerepe válik meghatározóvá.

A csökkenő árak, a csökkenő támogatások, a liberalizáltabb kereskedelem és a változó fogyasztói igények egyaránt számos kockázatot rejtenek magukban. A stabilitás és versenyképesség megőrzése érdekében válság- és kockázatmenedzselési rendszerek kiépítése válik szükségessé.

A jövőbeli KAP rendszerének úgy kell piacosabbá válnia, hogy a Közös Agrárpolitikát jellemző multifunkcionális értékek is érvényesüljenek. A hatékony szétválasztás megvalósítása lehetőséget nyújthat a piacot nem (illetve csak egészen csekély mértékben) torzító, a mezőgazdasági termelők által teljesített pótlólagos rurális szolgáltatásokat (közjavak előállítását) díjazó transzferekre. Az általunk felvázolt (WTO-kompatibilis) KAP vízió részleteit a közleményjegyzékben megadott publikációk tartalmazzák.

(Bővebben ld.: Sipos –Vásáry, 2007; Vásáry – Osztrogonác, 2007; Vásáry, 2007 a,b; Vásáry – Vásáry – Osztrogonác – Dobó – Buzás, 2007; Halmai – Udovecz – Elekes – Papp – Vásáry, 2008 és 2009; Elekes – Halmai, 2009 a (b))